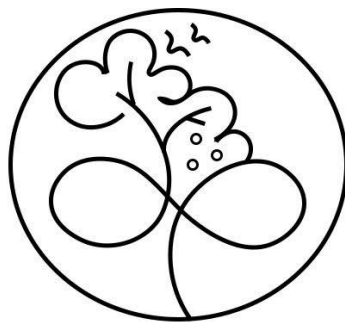

Jaarverslag voedselbos De Parkse Gaard 2019

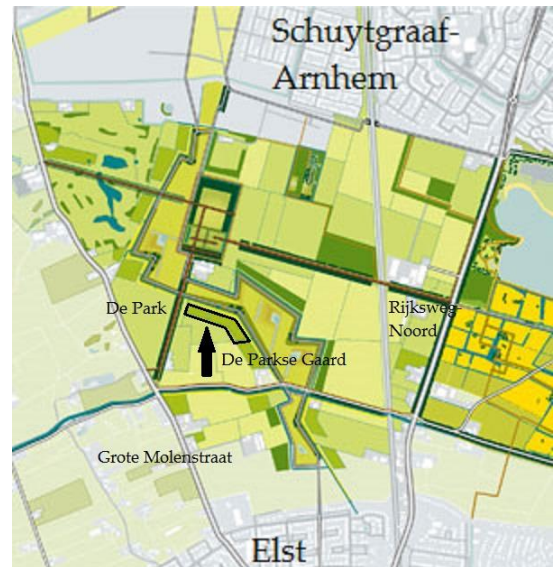

Voedselbos
De Parkse Gaard

De Park, Park Lingezegen, gemeente Overbetuwe

Index

Inleiding	2
I Beheer	3
1 bodemverbetering	3
1a bovenlaag	3
1b onderlaag	4
2 grondwatermeting	4
3 aanplant	4
4 biodiversiteit	5
II Sociale activiteiten	5
1 vrijwilligers	5
2 in- en externe educatieve activiteiten	5
III Opbrengsten	6
IV Plannen en verwachtingen voor 2020	6
V Foto-impressie van 2019	7

Inleiding

Na de aanplant in 2016 is dit het vierde jaar van de ontwikkeling van het voedselbos De Parkse Gaard, in De Park, Park Lingezen. Er werd doorgewerkt in de ingeslagen richting met als doel te proberen een permacultuursysteem te ontwikkelen.

In januari werd een belangrijke stap gezet door een zelfstandige stichting te worden: Stichting De Parkse Gaard. Met een bestuur van vijf mensen, betrokken bij permacultuur en al langer bij de Parkse Gaard.

Doelstelling is, kort gezegd:

- Tot stand brengen van een stabiel ecosysteem dat ook volop voedsel voortbrengt.
- Dit uitdragen naar buiten
- Mensen bij dit project betrekken.

Bestuursleden en andere meewerkenden, allemaal vrijwilligers, werken hieraan met enthousiasme om iets nieuws te tonen en leren zelf ook al doende. We zien dat in maatschappij-breed aan andere manieren van voedselproductie steeds belangrijker gevonden wordt, omdat ecologische problemen ons dreigen in te halen.

In dit proces willen we actief werken door beheren van een voedselbos dat zowel gezond voedsel voortbrengt als ook natuur tot haar recht laat komen. Juist de samenhang tussen voedselproductie en natuurlijke kringloop is de basis.

We vinden het belangrijk om geïnteresseerden bij deze ontwikkeling te betrekken door middel van werkochtenden, excursies, workshops of lezingen.

I Beheer

Als het ooit een zichzelf in stand houdend geheel wordt, waarin de natuurlijke kringloop 'het werk doet', dan zijn we nog lang niet zo ver. Voortgaande inrichting en werk is nodig.

Elke week wordt er door een groepje vrijwilligers gewerkt aan de grote en kleine dingen in het beheer. Zomer en winter door.

Het uitgangspunt is geen fossiele stoffen te gebruiken, net zo min als kunstmest en bestrijdingsmiddelen natuurlijk. Maar plastic big bags van compost bijvoorbeeld zijn onvermijdelijk. In principe voegen we geen materiaal van buiten aan, maar gezien de vroege ontwikkelingsfase van het terrein is het voor dit moment nog wel nodig. De bodemontwikkeling moet nog op gang gebracht worden.

Beheer wordt, behalve door de genoemde vrijwilligers, mogelijk gemaakt door de jaarlijkse financiële bijdrage van de Parkorganisatie. Deze is gebaseerd op beheerkosten van een natuurgebied.

Daarnaast maakte een subsidie van Stichting Landschapsbeheer Gelderland, voor groene burgerinitiatieven, dit jaar veel mogelijk.

Een korte schets van de weersomstandigheden waar we mee te maken hadden dit jaar:

De winter kende in januari en februari een aantal vorstdagen. De regenval was normaal in deze maanden.

De temperatuur in het voorjaar wisselde van enkele vorstdagen in maart tot bijna zomerse dagen in april. Na behoorlijk wat regen in maart viel er weinig meer in april en mei.

De zomer was erg warm, maar wat minder warm dan die van 2018. Bovendien ook erg droog. De poel stond droog tot in het allerdiepste puntje. Duidelijk werd dat ook die plek niet tot op grondwatervniveau reikt.

In het najaar ging het regenen en dat ging door tot het einde van het jaar. Ondertussen waren de temperaturen vrij hoog.

De altijd weer oprukkende dauwbraam, de uitdijende pollen rietgras en die leuke pispotjes ofwel haagwinde die in staat zijn in de tweede helft van de zomer alle planten te overdekken met een dikke laag van zichzelf, proberen we in toom te houden.

De overige spontane begroeiing wordt wel gewaardeerd omdat deze bijdraagt aan een betere bodemstructuur en bodemleven, een beschermd klimaat biedt aan omringende planten, goed is voor de vochthuishouding en zorgt voor meer biodiversiteit doordat veel dieren op een of andere manier er baat bij hebben. Het kan er wat wild uitzien, maar het is toch een belangrijke fase in de ontwikkeling van het voedselbos.

1 Bodemverbetering

Bodemverbetering krijgt veel aandacht. Uitgangspunten zijn zo min mogelijk de grond beroeren en deze bedekt laten. Dit dient om bodemleven en vruchtbaarheid te vergroten, het voorkomen van verlies van koolstof wat opgeslagen wordt in de bodem, en het voorkomen van uitdrogen bij zon of dichtslempen bij regen.

1a Bovenlaag

De bovenste laag is nu duidelijk beter ontwikkeld dan in het begin: los en kruimig en met 'levende have' er in. Dat een mol gangen door het bos graaft bewijst deze vooruitgang.

Bodemonderzoeken tonen echter beperkingen aan in belangrijke voedingstoffen van de bodem.

Kalium en fosfaat zijn niet te meest onbelangrijke hier van. Daarom ondernemen we meer activiteiten om de verbetering van de bodem, die op natuurlijke wijze ook zal plaatsvinden, wat te versnellen. Wel op een manier die past bij de natuurlijke ontwikkeling.

Ook dit jaar hebben we, met advies van Biomygreen (nu Soil Best bv), mycorrhiza meegegeven aan groot deel van nieuwe aanplant in het najaar 2019. Deze schimmels leven in symbiose met de

boomwortels, beide profiteren van elkaar door voedseluitwisseling. We hebben gemulchd, vooral rond boomspiegels, met het snoeihout van lindes en elzen uit directe omgeving en van compost. Met onze eigen compost hebben we twee veldjes bedekt. Deze compost is ontstaan uit de weggehaalde pitrus- en rietgraspollen, ruigte die de geul deed dichtgroeien en dergelijk groen van eigen terrein. Behalve de weggehaalde braam! Ook is biologische compost gekocht.

1b Onderlaag

Bodemonderzoek van vrijwilliger en bodemkundige Meindert Keizer in maart 2019 laat zien dat er vrij snel onder de losser worden de toplaag van 20 cm een dik pakket zit van zeer stevige en nauwelijks doordringbare klei. Dit is het gevolg van het opbrengen van een laag klei met zware machines. Hier zijn de diepgaande wortels van zuring, smeewortel, distels en mierikswortel, om een paar van de hulptroepen te noemen, heel hard nodig om de klei toegankelijk te maken voor water, lucht en bodemdieren. Het wordt wel een proces van lange adem.

In het najaar van 2019 hebben we bij de fruitbomen, tussen ingang en poel, twee boorgaten van 1m diepte geboord en deze voor het grootste deel opgevuld met bio-compost. Overvloedig regenwater kan hierin wegzakken, bodemleven kan hierin zich ontwikkelen, en met hun gegrave en hun functie binnen het 'bodemvoedselweb' aan verder bodemontwikkeling meehelpen.

2 Grondwatermeting

Naar een idee van Eva Remke, ecologisch onderzoekster, zijn drie peilbuizen geplaatst, met een lengte van 3 meter. In de zuidoosthoek is de zandlaag wat eerder bereikt. Doel is om grondwaterpeil te meten. Samen met de peilschaal in de poel, en de stand van de watergang naast ons en de Linge, geeft dit een beeld over de mate van samenhang grondwater en oppervlakte water. De meetpunten zullen in 2020 geijkt worden om alle gegevens te kunnen vergelijken.

3 Aanplant

Ook dit jaar is er weer aangeplant. Voor een deel vervanging van wat het niet redde en grotendeels soorten die de ontwikkeling gaan versterken.

Tussen de boomgaardrijen gaan we verder met aanplant van een struikenlaag. Deels zijn dit stikstofbinders, zoals olijfwilg, duindoorn en Siberische erwt, die ook eetbare producten opleveren. Deels zijn het struiken die eetbare vruchten voortbrengen en schaduw verdragen. Dat we bessenstruiken mochten overnemen die overbodig waren in de moestuin van Dagbesteding De Buitenplaats in Arnhem-zuid, was een heel welkome bijdrage.

Daarnaast worden nieuwe soorten uitgeprobeerd zoals de gagel, gewone en wasgagel, die zowel stikstof binden als aromatisch blad leveren. Of monnikspeper, ook met aromatisch blad, goed voor insecten en vroeger zelfs gebruikt om monniken van verboden lusten af te houden. Een voedselbos levert echt heel veelzijdige producten.

De hùgel is voor het eerst ingeplant, met voornamelijk zelf opgekweekte groentesoorten. Deze lijkt een goede basis te vormen voor lagere planten. Elders in het bos is door de ruige begroeiing een eetbare kruidlaag nog niet te ontwikkelen, maar de hùgel lijkt hiervoor wel geschikt te zijn. Kleinere planten vinden hier hun gewenste biotoop: nat of droog, zon of schaduwen, losse grond, vochtvasthoudende en door vertering voedinggevend houtmassa onder de grondlaag. Snijbiet, de oude warmoes, snijselderij, bosaardbeitjes deden het goed, net als de oca-knolletjes die de Andes gewend zijn.

Bij het vallen van de winter bleek de hùgel druk bezocht door muizen, getuige de talloze muizengaatjes. Het is spannend hoeveel oca-knolletjes zij laten zitten voor volgend jaar. Wij zelf hebben nog niet geogst.

4 Biodiversiteit

Er is weer veel wilgensnoeisel verwerkt in de grote ril achter de notenwal door onze specialist Frans. De takken komen van de door de Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk geknotte oude wilgen aan de watergang naast ons. De ril is een welkome bijdrage aan meer biodiversiteit.

De valkenkast was dit jaar weer bevolkt en vier torenvalkjes vlogen uit. Ook in de steenuilenkast tussen de Parkse Gaard en de buurgaard De Santackers, werden jongen uitgebreed. De muizenstand houden ze echter nog lang niet binnen de perken.

Een stuk grond is nieuw ingericht voor krentenboompjes en kerskornoeljes die beide grotere vruchten voortbrengen dan de nogal klein uitvallende gewone soorten. Hier wordt in 2020 geprobeerd de bodembegroeiing in de hand te houden met veel grootbladige smeewortels (mulchleveranciers). Volgend jaar meer hier over.

II Sociale activiteiten

Op verschillende manieren werken we aan een doelstelling van De Parkse Gaard: het betrekken en informeren van mensen bij/over de idee van het voedselbos.

1 vrijwilligers

Het team van vrijwilligers is onmisbaar als basis van het voortbestaan van het voedselbos, naast de eeuwige krachten van de natuur.

In wisselende samenstelling zijn vrijwilligers actief op werkdagen. Gemiddeld wordt er één dagdeel per week gewerkt, afhankelijk van de hoeveelheid klussen. Buiten de gezelligheid van samenwerken, voldoening van werken in de buitenlucht en meewerken aan een initiatief dat aanspreekt, zijn er enkele uitstapjes naar andere initiatieven voor bestuursleden en vrijwilligers, zoals naar de Nootsaek in Huissen.

2 in- en externe educatieve activiteiten

Belangrijk is laten zien wat we doen en waarom. Diverse excursies werd gegeven, al dan niet aangevraagd, zoals met een wethouder en de kinderburgemeester van Overbetuwe. Ook heeft de nieuwe directeur van Park Lingezege, Sven van Rijswijk, kennis gemaakt met de voedselbossen middels een rondleiding.

We organiseerden diverse publieksactiviteiten zoals een kruidenpluktocht, met Paula van Lingen, een vogelwandeling en een amfibieën- en vlinderexcursie met als gidsen mensen die deze soorten monitoren.

Daarnaast hebben we met een kraam op enkele lokale markten gestaan zoals binnen Park Lingezege op de Landerij en de Bredelaar. Hier is informatie verspreiden belangrijker dan verkoop van eigen producten.

Verder zijn activiteiten elders bezocht, zoals, de Reclaim the Seedmarkt in Wageningen, symposium van Velt over permamoestuin op Hogeschool Larenstein en begin van aanleg voedselbos ook op Larenstein, de dag 'Natuur in het Boerenland' in de jaarbeurs in Utrecht een grassendag van de KNNV. Goed voor kennisverrijking en voor het leggen van contacten.

Door Twitter en de Nieuwsbrief bereiken we geïnteresseerden met berichten over de ontwikkelingen in De Parkse Gaard. Lezers hielpen ons desgevraagd aan daglelies en daslook.

In het Gaarden-overleg bespreken we diverse keren per jaar de gemeenschappelijke onderwerpen van de voedselbossen in De Park.

Een samenwerkingsproject hier is de monitoring van biodiversiteit in de voedselbossen in De Park. Dit jaar vond de tweede ronde daarvan plaats. Weer leverden vrijwilligers met verstand van zaken hun bijdragen, elk op hun eigen terrein. Het eindverslag is begin 2020 te verwachten.

De Parkse Gaard is vertegenwoordigd in de vrijwilligersadviesraad van de SLG (Stichting Landschapsbeheer Gelderland), vanuit de sector voedselbossen.

Op verzoek werd een lezing over voedselbossen gegeven bij een IVN afdeling in de Achterhoek en een pitch op het Groen Café in de Landerij.

Er zijn contacten met de lokale jager die ons een beeld geeft van de wildstand in de omgeving en die met de Parkorganisatie heeft afgesproken om niet te jagen in de voedselbossen, voor zover ze in zijn jachtgebied liggen. Gelukkig is ons terrein daar nu voortaan van gevrijwaard.

III Opbrengsten

De oogst van 2019 aan kleinfruit (rode, zwarte en gele bes, appelbes, duindoornbes, rozenbottel) is, tezamen met appels en peren van fruitbomen langs de openbare weg in de omgeving zoals de perenbomen aan De Park, verwerkt. Er is sap van gemaakt, chutney, jam, fruitleer en de rest is ingevroren voor een toekomstig doel. Bedoeling is deze producten te verkopen bij voorkomende gelegenheden.

De totale oogst van de fruitbomen is er in juli afgehaald opdat de bomen hun energie zullen steken in hun eigen groei die voor een deel achterblijft bij verwachtingen.

In het door Europese POP3 subsidie mogelijk gemaakte project voor Korte Voorzieningsketens werken we met tal van andere lokale initiatieven aan mogelijkheden om producten uit Lingezegen bekend te maken in de omgeving. Er is een eerste stap gezet en de komende jaren volgen er meer. In dit kader hebben we ook deelgenomen aan gesprekken over een gezamenlijk SKAL keurmerk. Financiële opbrengst uit lezing, verkoop van producten en excursies bedroeg een 150 euro.

IV Plannen en verwachtingen voor 2020:

Voortgaande samenwerking van tal van producenten binnen het Korte Ketens-project biedt ook ons kansen voor afzet van producten.

Daarnaast zijn er oriënterende contacten met enkele potentiële afnemers van producten uit het voedselbos die volgend jaar verder uitgewerkt gaan worden.

Veel aandacht blijft uitgaan naar het verdere verloop van de ontwikkeling van de bodem en de begroeiing en productie van het voedselbos. Dit willen we stimuleren en begeleiden volgens de inzichten van permacultuur.

Met excursies, lezingen en workshops willen we mensen informeren en motiveren met betrekking tot andere manieren om landbouw en natuur samen te laten floreren.

Het nieuwe bestuur bij de oprichting in januari.
Van links naar rechts:
Irene van der Huizen, lid
Margreet Jellema, voorzitter
Erwin Roze, secretaris
Annet Venbrux, lid
Wim van Middelaar,
penningmeester

V Foto-impressie van 2019

Groeien, bloeien en vergaan

Amandelen en duindoornbessen

Hügel noordzijde met snijbiet, venkel, op achtergrond de mierikswortel.

En de menselijke kant

De koffie en tassen wachten op de werkers.

Wilde planten excursie met Paula van Lingen

Ril in aanleg met wilgensnoeisels

Bodemboringen door Meindert Keizer

Peilbuizen slaan tot 2,5 – 3 m diepte

Mulchmateriaal kleiner maken met behulp van het bokje van Bert